

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี*
INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES FOR IMPROVING
THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS, CHANTHABURI PROVINCE

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ (หวานผล)

Phrakhrupalad Sittichai Visuddho (Wanpol)

สมาน งามสนิท

Sman Ngamsnit

สุรพล สุยะพรหม

Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.952 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 390 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูปหรือคน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน เพื่อยืนยันโมเดลหลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล

* Received 28 November 2021; Revised 20 March 2022; Accepted 20 June 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุผ่านหลักไตรสิกขา 3 ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ 40

3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีปัจจัยพื้นฐาน 2 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยบูรณาการหลักไตรสิกขา 3 มาใช้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the quality-of-life development of the elderly, 2) study the causal relationship for the quality-of-life development of the elderly, and 3) present a model of the integration of Buddhist principles for improving the elderly's quality of life in local administrative organizations, Chanthaburi Province. This mixed research was composed of quantitative and qualitative research. For quantitative research, the researcher used a questionnaire with total reliability of 0.952. Data were collected from the sample group: 390 people of the elderly in the area of the sub-district municipality and the sub-district administrative organization that has schools for the elderly in Chanthaburi province. Data were analyzed to find the frequency, percentage, mean, standard deviation, and Structural Equation Model: SEM using Confirmatory Factor Analysis: CFA. The researcher employed in-depth interviews with 17 key informants for the qualitative research, the data were analyzed using descriptive and content analysis, and focus group discussion was employed with nine experts to confirm the model after the synthesis.

The results of the research were as follows;

1. Overall, the quality-of-life development of the elderly in local administrative organizations in Chanthaburi Province was high.

2. The analysis results of the causal relationship for the development of the elderly's quality of life in the local administrative organizations in Chanthaburi Province showed that the quality-of-life and welfare development for the elderly through the Trisikkha principle affected the quality-of-life development of the elderly of the local administrative organizations in Chanthaburi province by 40 percent.

3. The model of integrating Buddhist principles for the development of the elderly's quality of life in local administrative organizations in Chanthaburi Province was as follows: there were two fundamental factors for the quality-of-life development of the elderly: integrating the Trisikkha principle to promote the quality-of-life development of the elderly.

Keywords: Development, Quality of life, Elderly

บทนำ

ประเทศไทยมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างสังเกตเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะในครอบครัว ชุมชน หรือตามสถานที่สาธารณะ และมีการพยากรณ์ในอนาคตยังแสดงให้เห็นว่า สัดส่วนของประชากรสูงอายุจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอีกไม่เกิน 10 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” ในขณะที่จำนวนและสัดส่วนของประชากรวัยทำงานลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน (รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2556) ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ให้กับภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมรับมือกับการเจ็บป่วย และโรคภัยไข้เจ็บของผู้สูงอายุ การจ่ายสวัสดิการในการครองชีพของผู้สูงอายุ การแบกรับภาระของบุตรหลาน ซึ่งเป็นวัยทำงานที่มีต่อผู้สูงอายุในสัดส่วนที่ไม่สมดุล (ประมวล คิตคินสัน, 2555) การถูกทอดทิ้งและถูกละเลยจากบุตรหลาน การถูกกระทำรุนแรงทางจิตใจจากบุตรหลาน หรือคนในครอบครัวโดยคำพูดและการไม่ให้เกียรติ นอกจากนี้รูปแบบของครอบครัวในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยาย ซึ่งมีปู่ ย่า ตา ยาย บุตร หลานอยู่ร่วมกันไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วย สามี ภรรยาและบุตรเท่านั้น กล่าวคือมีสมาชิกในครอบครัวอยู่กันไม่เกินสองรุ่น ซึ่งไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยที่เคยมีบุตรหลานคอยดูแล หรือคอยดูแลบุตรหลานให้ปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้สูงวัยไม่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้

เกิดความรู้สึกว่าตนเองขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่อเนื่องกับกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมไทย (ศากุล ช่างไม้, 2550)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยแท้จริง จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนสู่ความผาสุกของชีวิตได้ โดยมีองค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ เป็นปัจจัยสนับสนุน หรืออาจกล่าวได้ว่าภาครัฐได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การร่วมมือของทุกภาคส่วนเป็นสิ่งสะท้อนให้สังคมรู้ว่า ผู้สูงอายุเป็นทรัพย์สินทางปัญญาและทรงคุณค่าควรแก่การดูแลรักษาเพราะ “เขาคือที่พึ่งทางใจ” ของบุตรหลานเป็นที่เคารพนับถือของบุคคลในวงศาคณาญาติและยังได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ มีความคิดความอ่านสุขุมรอบคอบ และเคยทำประโยชน์กับสังคมมาแล้ว เพื่อเติมเต็มความผาสุกให้กับชีวิตในท่วงสุดท้ายที่คงเหลืออยู่ (สมโภชน์ อเนกสุข, 2548)

ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี กลุ่มบุคคลผู้สูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายประกอบกับวัยสูงอายุต้องเผชิญกับเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน ส่งผลทำให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลงด้วย และเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรสหรือเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด จะทำให้รู้สึกท้อแท้หมดหวัง บุคลิกภาพเปลี่ยนไปจะรู้สึกน้อยใจ อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยและต้องการพึ่งพามากขึ้น รู้สึกขาดความอบอุ่นก่อให้เกิดความเครียด ส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้เช่น ซึมเศร้า แยกตัวจากสังคม เป็นผู้ที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูจากบุตรหลานและบางคนอาจจะถูกทอดทิ้ง ให้อยู่ตามลำพัง และจากการเปลี่ยนแปลงสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมทำให้ผู้สูงอายุบางคนต้องเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพอีกทั้งการเกษียณอายุราชการจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีบทบาทและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดน้อยลง เกิดการพึ่งพิงทั้งด้านกิจวัตรประจำวัน ตลอดจนกิจกรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจของผู้สูงอายุได้ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมจะส่งผลกระทบต่อถึงกันและกัน มีผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง ดังนั้น แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุก็คือ การช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขและพึงพอใจสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพ ไม่เป็นภาระให้แก่ผู้อื่นและดำรงไว้ซึ่งการมีคุณค่าในตนเองซึ่งหมายถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั่นเอง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2563)

ดังนั้น การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อที่จะให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเจริญ

ยิ่งขึ้นไป วัตถุประสงค์ในการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาบูรณาการ โดยวิเคราะห์หลักพุทธธรรมโดยมุ่งไปที่หมวดหลักไตรสิกขา เป็นขั้นการพัฒนาคนอย่างสมบูรณ์แบบและในขั้นนี้ต้องมีการศึกษาเรื่องศักยภาพของมนุษย์ ที่สำคัญ ในการพัฒนามนุษย์ในขั้นนี้คือ 1) ศีล เป็นการฝึกพฤติกรรม โดยมีวินัยเป็นเครื่องมือในการฝึก 2) จิตตสิกขา เป็นการฝึกด้านจิต ฝึกด้านคุณธรรม ความมีจิตเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 3) ปัญญา เป็นการฝึกในด้านการรู้การพิจารณา การไตร่ตรองหาเหตุผลของการดำเนินชีวิต (อง.เอกาทศก. (ไทย) 20/91/319) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและเพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้และหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อให้เกิดหลักในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัยการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจและระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อสนับสนุนและยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 903 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) คำนวณขนาดตัวอย่างจากเส้นพารามิเตอร์ จำนวน 39 เส้น โดยกำหนดเส้นละ 10 เท่า ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มประธานชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ระยะที่ 1 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ตอนได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา 5) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีและ 6) แบบสอบถามปัญหา อุปสรรคและผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 390 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 15 แห่ง โดยใช้วิธีการกระจายตามสัดส่วน ได้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวน 390 ชุด คิดเป็น 100%

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

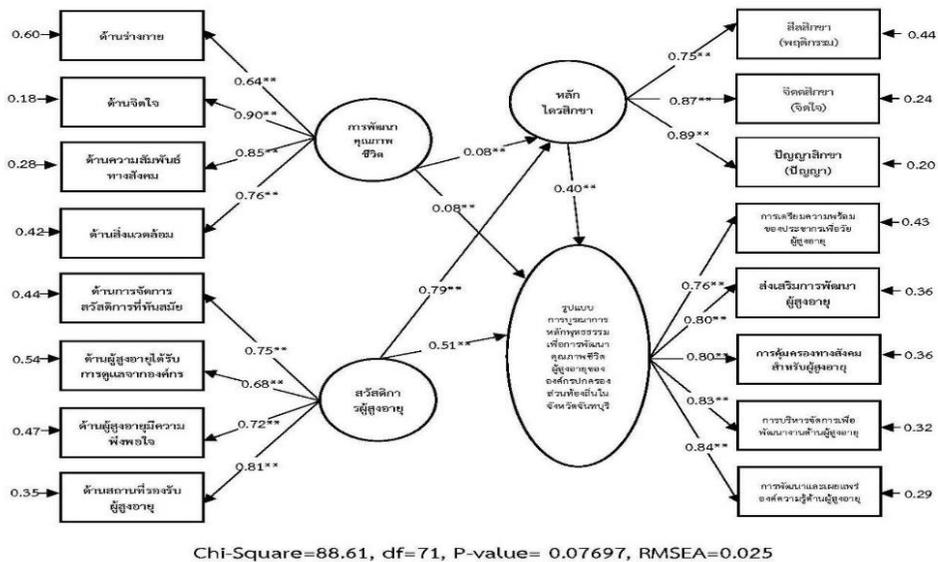
ระยะที่ 2 วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แนวการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) สวัสดิการผู้สูงอายุ 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา 5) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 รูปหรือคนบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงให้ครบตามคำถามการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันและแบ่งออกเป็นประเด็น โดยการหาค่าความถี่และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.614 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ ตามค่าเฉลี่ย พบว่า ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ
2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

2.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.78 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 0.08 และอิทธิพลทางอ้อม 0.03 เป็นอิทธิพลรวม 0.11 โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หมายความว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดจันทบุรีร้อยละ 11

2.2 สวัสดิการผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่าง ตัวแปรในโมเดล พบว่า สวัสดิการผู้สูงอายุกับการพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.92 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 0.51 และอิทธิพลทางอ้อม 0.32 เป็นอิทธิพลรวม 0.83 โดยที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพล ทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า สวัสดิการ ผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจาก องค์กร ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ทำให้การพัฒนาคูณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ 83

2.3 หลักไตรสิกขา 3 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของหลักไตรสิกขา 3 อัน ประกอบด้วย ศีลสิกขา (พฤติกรรม) จิตตสิกขา (จิตใจ) ปัญญาสิกขา (ปัญญา) พบว่า มีขนาด ความสัมพันธ์เท่ากับ 0.90 มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี เท่ากับ 40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า เมื่อนำหลักไตรสิกขา 3 มาช่วยสนับสนุนจะทำให้เกิดการพัฒนาคูณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ 40

3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี 5 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ 2) ด้าน ส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ 3) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 4) ด้านการบริหาร จัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ และ 5) ด้านการ พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ โดยในการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุโดยการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานที่ดีทั้ง 2 อย่าง เพื่อเป็นตัวสนับสนุนการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ การพัฒนาคูณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังบูรณา การหลักไตรสิกขา มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีมากยิ่งขึ้นและในแต่ละด้านมีลักษณะ ดังนี้

3.1 การพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด จันทบุรี 5 ด้านมีลักษณะ ดังนี้

3.1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนากิจการบริการการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้

ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสมและการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัยและมีกิจกรรม

3.1.2 ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัยและการบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน เตรียมอาหารต่าง ๆ

3.1.3 ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน การประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ และการบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย

3.1.4 ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการพัฒนาในการทำงานของบุคลากร

3.1.5 ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ การแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ทราบโดยทั่วถึงและการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง

3.2 โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวเป็นปัจจัยพื้นฐาน 2 ประการ คือ

3.2.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีลักษณะดังนี้

3.2.1.1 ด้านร่างกาย (Physical domain) ประกอบด้วย มีนโยบายตรวจสุขภาพผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ มีการแนะนำการดูแลสุขภาพและผู้สูงอายุสามารถช่วยให้ลูกเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้ดี

3.2.1.2 ด้านจิตใจ (Psychological domain) ประกอบด้วย มีนโยบายสร้างสุขภาวะทางจิตใจ มีบุคลากรที่มีความชำนาญการและมีการแนะนำการดูแลสุขภาพทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ

3.2.1.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) ประกอบด้วย มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ และผู้สูงอายุสามารถรับรู้และรับฟังข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นปกติ

3.2.1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ประกอบด้วย สภาพบ้าน มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ การเข้าถึงระบบสาธารณสุขที่สะดวกและมีการทำกิจกรรมสันทนาการ

3.2.2 สวัสดิการผู้สูงอายุ มีลักษณะ ดังนี้

3.2.2.1 ระบบการจัดการที่ทันสมัย ประกอบด้วย การจัดการที่ทันสมัย รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ความสะดวกในการขอรับบริการและความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

3.2.2.2 ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล ประกอบด้วย การดูแลผู้สูงอายุอย่างมีระบบมีขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ การบริการให้ความรู้ด้วยความเต็มใจจากบุคลากรและการให้บริการอย่างเสมอภาค

3.2.2.3 ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ ประกอบด้วย การให้บริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่รับบริการ สาธารณะอย่างทั่วถึงและมีความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่รองรับบริการ

3.2.2.4 สถานที่รองรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย มีสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ มีสถานที่สำหรับรองรับใช้บริการที่เหมาะสมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

โดยปัจจัยทั้ง 2 ประการจะต้องบูรณาการหลักไตรสิกขา มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ดังนี้

1) สีสสิกขา ประกอบด้วย จัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยนิมนต์พระมา สอนธรรมะและสนทนาธรรมจากนักบวช จัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวันพระ สวดมนต์ ทำบุญตักบาตรและการปฏิบัติธรรมร่วมกัน ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ร่วมกัน

2) จิตตสิกขา ประกอบด้วย มีการมีการเปิดห้องสวดมนต์หรือห้องทำสมาธิระหว่างรอแพทย์ตรวจ ส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำขนมไทยและมีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ

3) ปัญญาสิกขา ประกอบด้วย มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน วิทยากรมาจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพกายและจิตใจและมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผล “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” โดยยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีพบว่า ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งเป็นเป้าหมายในการมีชีวิตที่ได้รับความสุขและสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจส่งผลให้มีความพึง

พอใจในสภาพที่เป็นอยู่อันก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โคนิณัฐ ศรีทอง และคณะ เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์: กรณีศึกษาวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี” ผลการวิจัยพบว่า การสร้างชีวิตให้มีความสุข เป็นการพัฒนาชีวิตที่มีคุณค่าด้วยการนำหลักพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการปฏิบัติได้รับความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เห็นจริง อีกทั้ง เป็นการแก้ปัญหาด้วยการสร้างศรัทธาต่อคุณงามความดีด้วยการทำบุญทำทาน ฟังเทศน์ ฟังธรรม และการปฏิบัติตามพิธีกรรมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้จิตใจสงบด้วยการปฏิบัติกรรมฐานสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน และยังเป็นการนำสังคมให้เป็นปกติสุขอย่างพอเหมาะแก่กาล ทั้งร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญ (โคนิณัฐ ศรีทอง และคณะ, 2546)

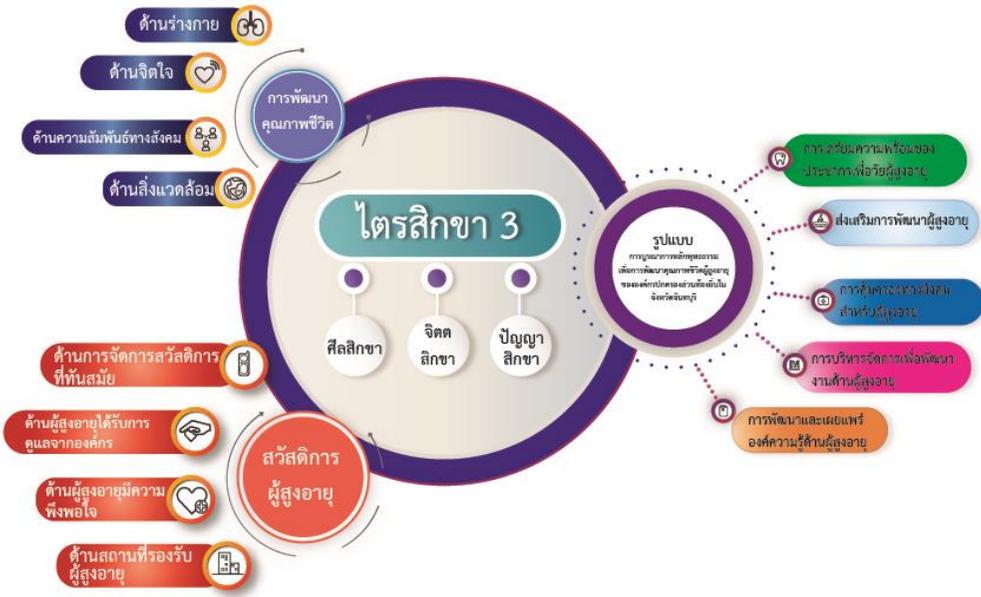
2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของหลักไตรสิกขา 3 พบว่า มีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.90 มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ 40 หมายความว่า เมื่อนำหลักไตรสิกขามาช่วยสนับสนุนจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชญา เทพละอง เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ” พบว่า แนวคิดและทฤษฎีสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องทั้งในพระพุทธศาสนาเถรวาทและวิทยาการสมัยใหม่ คือ ภาวะที่เป็นสุขที่สมบูรณ์ ต้องประกอบด้วย 4 ด้าน คือ สุขภาวะด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด บูรณาการนำหลัก พุทธธรรมพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา (ปรีชญา เทพละอง, 2561)

3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุมีปัจจัยพื้นฐาน คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุ มุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน โดยผ่านหลักไตรสิกขา แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทั้งทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศิล การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ตั้งงามมีความสุขโดยมีเจตจำนงที่เป็นกุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกว่า สมาธิและการพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง 3 ด้านนั้น ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การพัฒนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของ พระสุนทร กิตติคุณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ” อธิบายถึง ผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมถอย แนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม 3 ด้าน ชื่อว่า ไตรสิกขา กล่าวคือ 1) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศิล 2) การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ตั้งงามมีความสุข โดยมีเจตจำนง

ที่เป็นกุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกว่า สมาธิ 3) การพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง 3 ด้านนั้น ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่อง และแนวคิดหลักไตรสิกขาสามารถนำมาพัฒนา 4 ด้าน คือ ภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา คือ การดูแลตนเองด้วยกายภาพศีลภาวนา คือ การดูแลตนเองด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น จิตตภาวนา คือ การดูแลสภาวะจิตใจตนเอง และปัญญาภาวนา คือ การคิดพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบ บุคคลที่ปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 ย่อมส่งผลให้มีความสุขดีตามมา เพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมอย่างแท้จริง (พระสุนทรกิตติคุณ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมนตรี กิจจสโร (วิโรจนะ) เรื่อง “การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ” พบว่าสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา จะต้องมีการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง โทษของการไม่พัฒนาคุณภาพชีวิต คุณค่าและประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และหลักธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ พบว่า คุณภาพชีวิตนักเรียนมี 3 ด้าน คือ ด้านทักษะ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความสุข การนำหลักไตรสิกขาทั้ง 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิ และปัญญาปรับประยุกต์กับหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3 ด้าน คือ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และความสุข เป็นการศึกษาที่จะให้มีชีวิตที่ดั่งามเป็นสิกขาชีวิตที่ดั่งามเกิดจากการศึกษานั้น เป็นมรรคระบบแห่งสิกขา เริ่มด้วยจัดปรับพื้นที่ให้พร้อมที่จะทำงานฝึกศึกษาไตรสิกขา (พระมนตรี กิจจสโร (วิโรจนะ), 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” สามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพสามารถอธิบายได้ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ (2 หลักการ + 1 หลักธรรม) = นำสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้

2 หลักการ: 2 หลักการซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านร่างกาย (Physical domain) ด้านจิตใจ (Psychological domain) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และ 2) สวัสดิการผู้สูงอายุ ได้แก่ ระบบการจัดการที่ทันสมัย ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาลผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ สถานที่รองรับผู้สูงอายุ

1 หลักธรรม: หลักไตรสิกขา 3 (ธรรมอันเป็นหลักสำหรับการฝึกฝนอบรมในเรื่องการดำรงชีวิต) ซึ่งเป็นหลักธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ไปสู่เป้าหมาย ประกอบไปด้วย ศีลสิกขา จิตตสิกขา ปัญญาสิกขา นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ยั่งยืนซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเองจะต้องมีการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ภาครัฐควรสนับสนุนในการนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งอาจผ่านตัวแทนชุมชน กรรมการชุมชน หรือโรงเรียนผู้สูงอายุ ไปสู่การปฏิบัติกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. ภาครัฐควรเตรียมการให้ความรู้ ความเข้าใจกับผู้อาศัยในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้อาศัยในชุมชน ท้องถิ่นเหล่านั้นเกิดความเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ
3. ควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามาส่วนร่วมในวางแผนพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ
4. ควรการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบมาเพื่อสำหรับผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงบริการอย่างเท่าเทียม และปลอดภัย เช่น ที่จอดรถ ทางลาด ป้ายสัญลักษณ์ ห้องน้ำ และจุดบริการข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับภาคเอกชน เพื่อนำข้อมูลจุดเด่นที่ได้มาปรับปรุง และนำไปพัฒนาการบริหารงานด้านผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาแนวทางพระพุทธศาสนาในประเด็นอื่น ๆ เช่น จริต 6 ภาวนา 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อนำมาบูรณาการกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2563). ข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2563 จาก <http://chanthaburilocal.go.th/public>.
- โกนิฐ์ ศรีทอง และคณะ. (2546). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์: กรณีศึกษาวัดอัมพวันจังหวัดสิงห์บุรี. ใน รายงานการวิจัย คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประมวล คิดคินสัน. (2555). วัยท่าย วัยทอง. กรุงเทพมหานคร: แพร์พิทยา.
- ปรีชญา เทพละออง. (2561). ปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(ฉบับพิเศษ), 206-217.

- พระมนตรี กิจจสโร (วิโรจะ). (2561). การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ. วารสารธาตุพนมปริทรรศน์, 2(2), 99-100.
- พระสุนทรกิตติคุณ. (2560). หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 3(1), 11-25.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2556). มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศากุล ช่างไม้. (2550). สังคมไทยกับสถานการณ์ผู้สูงอายุในปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2548). รูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงวัยอายุเกิน 100 ปี จังหวัดชลบุรี. วารสารศึกษาศาสตร์, 17(1), 95-107.